

ผลคำวินิจฉัยคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า
กรณีธุรกิจแฟรนไชส์ซอร์ซานมไข่มุก “ค.” กำหนดเงื่อนไขการซื้อขายไม่เป็นธรรม

ก.

ผู้ร้อง

ข.

ผู้ถูกร้อง

พ.ร.บ. การแข่งขันทางการค้า พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๕๗ (๓)

ประกาศคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า เรื่อง แนวทางพิจารณาการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม
เกี่ยวกับการกระทำอันเป็นผลให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ประกอบการรายอื่น ลงวันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๔
ข้อ ๘ และข้อ ๑๑ (๓)

ประกาศคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า เรื่อง แนวทางพิจารณาการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม
ในธุรกิจแฟรนไชส์ ลงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๒ ข้อ ๕.๑.๑

ผู้ร้อง ได้ร้องเรียนผู้ถูกร้องต่อคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าว่า ผู้ถูกร้อง ซึ่งเป็น
เจ้าของแฟรนไชส์ซอร์ซานมไข่มุก “ค.” กำหนดเงื่อนไขการซื้อขายไม่เป็นธรรม โดยให้ผู้ร้อง ที่ต้องการสั่งซื้อ
สินค้าไปขายได้ทุกวัน จะต้องซื้อไปขายเช้าและไปขายไทย (ชาแดง)

ข้อเท็จจริงรับฟังเป็นที่ยุติว่า ผู้ร้อง ประกอบธุรกิจแฟรนไชส์ซอร์ซานมไข่มุก “ค.” สาขา ก.
ส่วนผู้ถูกร้องเป็นเจ้าของธุรกิจแฟรนไชส์ซอร์ซานมไข่มุก “ค.” โดย ผู้ร้องและผู้ถูกร้องมีสัญญาระหว่างกัน
ชื่อ “สัญญาธุรกิจแฟรนไชส์ ค. มีรายละเอียดเป็นการอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายการค้าในสถานที่ประกอบการ
โดยมีค่าสิทธิเป็นเงิน xxx. บาท ซึ่งผู้ร้องได้ชำระแล้ว และมีข้อตกลงให้สิทธิแฟรนไชส์ซอร์ในการยกเลิกสัญญาการ
ใช้เครื่องหมายการค้าในกรณีที่แฟรนไชส์ฝ่าฝืนข้อตกลงตามสัญญา ให้ผู้ถูกร้องเป็นผู้กำหนดเมนูและราคาจำหน่าย
รวมถึงผู้ร้องต้องผลิตตามขั้นตอนและกรรมวิธีที่ผู้ถูกร้องกำหนดห้ามผู้ร้องเปลี่ยนสูตรหรือสินค้าเพื่อให้ได้คุณภาพ
และมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งหากพบการฝ่าฝืนผู้ถูกร้องจะดำเนินการตักเตือนและดำเนินการยกเลิกการใช้
เครื่องหมายการค้า ทั้งกำหนดรายการสินค้าที่กำหนดให้แฟรนไชส์ต้องซื้อจากแฟรนไชส์ซอร์ คือ ๑. แก้วน้ำ
๒. ม้วนฝาซิล ๓. ไปซาไต้หวัน ๔. ไปซาเขียว และ ๕. ไปซาแดง ตลอดจนการประกอบธุรกิจร่วมกันผู้ร้อง ได้เคยมี
การสั่งซื้อสินค้าจากผู้ถูกร้องทั้งแก้วน้ำ ม้วนฝาซิล ไปซาไต้หวัน ไปซาแดง และไปซาเขียว ทั้งหมด ๑๘ ครั้ง
ปรากฏว่าผู้ร้องสามารถสั่งซื้อได้อย่างอิสระและสามารถซื้อจากผู้ถูกร้องแยกแต่ละชนิดได้ตามความต้องการ
ของผู้ร้อง อย่างไรก็ตาม ในรายละเอียด พบว่าผู้ร้องสั่งซื้อไปซาเขียวจากผู้ถูกร้องครั้งสุดท้ายในวันที่ ๒๒ มกราคม
๒๕๖๖ และไปซาแดงครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๕ และในวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๖๖ ผู้ร้องได้สั่งซื้อไปซา
ไต้หวัน ๒ ถัง โดยไม่มีการสั่งวัตถุดิบอื่น ต่างไปจากเดิมที่ผู้ร้อง มักซื้อชาทั้ง ๓ ชนิดจากผู้ถูกร้อง

ต่อมาวันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๗ เมื่อผู้ร้องติดต่อผู้ถูกร้องขอซื้อไปซาไต้หวันจำนวน ๒ ถัง
ผู้ถูกร้องจึงกลับแจ้งว่าหากต้องการซื้อวัตถุดิบดังกล่าวจำเป็นต้องสั่งซื้อวัตถุดิบรายการอื่น ๆ ตามที่กำหนด ได้แก่
แก้ว ม้วนฝาซิล และไปซาจำนวน ๓ ชนิด ถ้าสั่งเฉพาะไปซาไต้หวันชนิดเดียวผู้ถูกร้องจะไม่ขายวัตถุดิบให้ อย่างไรก็ตาม
เนื่องจากผู้ร้องเคยสั่งไปแล้วเมื่อเดือนมกราคม ๒๕๖๗ จึงกำหนดให้ผู้ร้องต้องสั่งซื้อเฉพาะไปซาทั้ง ๓ ชนิด
โดยอ้างว่าเป็นไปตามกฎ แต่ผู้ร้องไม่เห็นด้วยและไม่สามารถหาซื้อสรุปได้ ทั้งนี้ ผู้ถูกร้องได้ชี้แจงเหตุผลของการกระทำ
ดังกล่าวว่า เหตุที่กำหนดให้ต้องซื้อไปซาทั้งสามชนิด เนื่องจากผู้ร้องไม่ได้สั่งซื้อไปซาเป็นเวลานานประมาณ
๑ ปี ๕ เดือน ซึ่งปกติไปซาจะเสื่อมคุณภาพลงหลังจากสั่งซื้อไปแล้วประมาณ ๔ เดือน ผู้ถูกร้องจึงคำนวณ
ได้ว่าชาที่ผู้ร้องอ้างว่ามีอยู่ต้องใช้หมดหรือหมดอายุแล้ว ดังนั้นการที่ผู้ร้องขายเมนูที่มาจากไปซาเขียวและไปซาแดง

จึงเป็นไปได้ว่าผู้ร้องนำวัตถุติดจากที่อื่นมาปรุจจำหน่าย แต่ไม่ทันที่ผู้ถูกร้องจะอธิบายว่าเหตุใดจึงต้องสั่งวัตถุติดให้ครบตามกำหนดก็เกิดเหตุพิพาทกัน หลังจากนั้นผู้ถูกร้องไม่สามารถติดต่อผู้ร้องได้อีกเลยเนื่องจากผู้ร้องปฏิเสธที่จะรับสายโทรศัพท์ผู้ถูกร้อง จึงเข้าใจว่าผู้ร้องต้องการยกเลิกสัญญาอย่างไรก็ตามชื่อของผู้ร้องยังอยู่ในระบบแฟรนไชส์ของ ค. ดังนั้น ผู้ถูกร้องและผู้ร้องยังไม่ได้มีการเลิกสัญญา กล่าวคือผู้ร้องยังสามารถกลับมาดำเนินธุรกิจต่อได้หากต้องการ

คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าได้พิจารณาข้อเท็จจริง พยานหลักฐาน และข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องรับฟังเป็นที่ยึดว่า ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ผู้ร้อง และ ผู้ถูกร้อง ในฐานะผู้ประกอบการธุรกิจตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. ๒๕๖๐ มีลักษณะการประกอบธุรกิจในลักษณะแฟรนไชส์ โดยมีสัญญา ชื่อ “สัญญาธุรกิจแฟรนไชส์ ค.” ฉบับลงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๔ ซึ่งได้ทำขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรระหว่างผู้ร้องและผู้ถูกร้อง มีเนื้อหากำหนดให้ผู้ร้องต้องชำระค่าธรรมเนียมแฟรนไชส์เพื่อตอบแทนการอนุญาตให้สิทธิในเครื่องหมายการค้า และต้องปฏิบัติตามนโยบาย รูปแบบ ระบบ และอยู่ภายใต้การส่งเสริมและควบคุมตามแผนการดำเนินงานของ ผู้ถูกร้อง เช่น การให้ ผู้ถูกร้อง เป็นผู้กำหนดเมนูและราคาจำหน่าย รวมถึงต้องผลิตตามขั้นตอนกรรมวิธีที่ผู้ถูกร้องกำหนด ห้ามผู้ร้องเปลี่ยนสูตรหรือสินค้าเพื่อให้ได้คุณภาพและมาตรฐานเดียวกัน ทั้งกำหนดรายการสินค้าที่กำหนดให้แฟรนไชส์ซีต้องซื้อจากแฟรนไชส์ซอร์ คือ ๑. แก้วน้ำ ๒. ม้วนผ้าเช็ด ๓. ใบชาได้หวัน ๔. ใบชาเขียว และ ๕. ใบชาแดง อีกทั้งมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการเปลี่ยนความเป็นเจ้าของและการย้ายสถานที่ประกอบการ รวมถึงมาตรการสำหรับการควบคุมตามแผนการดำเนินงาน กล่าวคือ หากพบการฝ่าฝืน ผู้ถูกร้องจะดำเนินการตักเตือนและดำเนินการยกเลิกการใช้เครื่องหมายการค้า นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ร้องและผู้ถูกร้อง จึงเข้าลักษณะเป็นการประกอบธุรกิจแฟรนไชส์ตามประกาศคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า เรื่อง แนวทางพิจารณาการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมในธุรกิจแฟรนไชส์ ลงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๒ ข้อ ๒ โดยมีผู้ร้องเป็นแฟรนไชส์ซีและผู้ถูกร้องเป็นแฟรนไชส์ซอร์

ประเด็นต่อมาว่าการกระทำของ ผู้ถูกร้อง เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. ๒๕๖๐ หรือไม่ เมื่อข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า ผู้ร้องได้ติดต่อผู้ถูกร้องเพื่อซื้อชาได้หวัน แต่ผู้ถูกร้องกลับปฏิเสธไม่จำหน่ายให้ผู้ร้องโดยอ้างว่าไม่สามารถซื้อชาชนิดเดียวได้ หากต้องการซื้อชาได้หวันจะต้องซื้อชาชนิดอื่นตามที่กำหนดด้วยโดยอ้างว่าเป็นไปตามกฎ แม้ว่าตลอดการประกอบธุรกิจร่วมกันที่ผ่านมาผู้ร้องก็สามารถซื้อชาจากผู้ถูกร้องแยกแต่ละชนิดได้กรณียอมรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องมีการกระทำตามที่ผู้ถูกร้องเรียน กล่าวคือกำหนดให้ผู้ร้องต้องซื้อชาประเภทอื่นนอกเหนือจากที่ผู้ร้องประสงค์จะซื้อ อันเป็นการทำให้ผู้ประกอบการรายอื่นซื้อสินค้าหรือบริการจากตนหรือจากผู้ประกอบการรายหนึ่งทั้งหมดหรือบางส่วน หากผู้ประกอบการรายอื่นนั้นจะซื้อสินค้าหรือบริการชนิดที่ต้องการจากตน อย่างไรก็ตาม เมื่อโดยปกติทางการค้า แฟรนไชส์ซอร์หรือเจ้าของเครื่องหมายการค้าย่อมต้องดำเนินการควบคุมคุณภาพและรักษาชื่อเสียงของแฟรนไชส์และเครื่องหมายการค้าของตนเพื่อให้ผู้บริโภคสามารถได้รับสินค้าหรือบริการของตนอันมีลักษณะพิเศษที่เฉพาะเจาะจงและมีคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งรับรู้ว่าสินค้าภายใต้เครื่องหมายการค้าดังกล่าวมีมาตรฐานและแตกต่างจากสินค้าหรือบริการอื่นที่เหมือนหรือคล้ายกันของคู่แข่ง ดังนั้น แม้ข้อเท็จจริงจะไม่สามารถรับฟังแน่ชัดได้ว่าผู้ถูกร้อง มีการส่งคนเข้าไปทดสอบรสชาติสินค้าของแฟรนไชส์สาขาของผู้ร้องและพบว่ารสชาติไม่เหมือนตามสูตร หรือ ผู้ร้องได้ใช้ใบชาจากแหล่งอื่นนอกเหนือจากตามที่สัญญากำหนดตามข้อสงสัยของผู้ถูกร้อง แต่เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงชัดแจ้งว่าผู้ร้องไม่ได้สั่งซื้อใบชาหลายชนิดเป็นเวลานาน จึงเชื่อได้ว่าใบชาอาจเสื่อมคุณภาพลง ประกอบกับใบชาทั้ง ๓ ชนิด ต่างเป็นใบชาอันเป็นวัตถุดิบสำคัญซึ่งส่งผลต่อคุณภาพของเครื่องดื่มในร้านของผู้ร้องที่ได้จำหน่ายภายใต้ชื่อแฟรนไชส์และชื่อเครื่องหมายการค้า ค. ของผู้ถูกร้อง และผู้ร้องในฐานะแฟรนไชส์ซีก็จำเป็นต้องใช้ใบชาทั้ง ๓ ชนิดในการปรุงชาเพื่อจำหน่ายเครื่องดื่ม ที่ ผู้ร้องและผู้ถูกร้องได้ตกลงไว้ในสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรว่า

ชาทั้ง ๓ ชนิดดังกล่าวต้องซื้อจากผู้ถูกร้องเท่านั้น การที่ผู้ถูกร้องกำหนดให้ผู้ร้องซื้อใบชาทั้ง ๓ ชนิดดังกล่าว เมื่อวันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๗ จึงรับฟังได้ว่าเป็นการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานตามปกติวิสัย ในการดำเนินการธุรกิจในฐานะแฟรนไชส์ซอร์หรือเจ้าของเครื่องหมายการค้าผ่านการกำหนดให้ผู้ร้องซื้อใบชา ทั้ง ๓ ชนิด ที่เป็นวัตถุดิบที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับธุรกิจที่ผู้ร้อง จำเป็นต้องใช้ในการประกอบธุรกิจร้านเครื่องดื่ม ของตนเอง การปฏิเสธไม่จำหน่ายใบชาให้กับผู้ร้องจึงมีเหตุผลอันสามารถรับฟังได้ในทางธุรกิจตามปกติ ทั้งนี้ เมื่อการกระทำของผู้ถูกร้องตามที่ร้องเรียน มีใช้พฤติกรรมที่ไม่เป็นธรรมตามนัยขอพระราชบัญญัติการแข่งขัน ทางการค้า พ.ศ. ๒๕๖๐ เนื่องจากการกำหนดเงื่อนไขเพื่อการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานในวัตถุดิบซึ่ง เกี่ยวข้องกับธุรกิจโดยตรง กรณีอ้างว่าได้รับความเสียหายอันมีผลมาจากการกระทำของผู้ถูกร้องนั้นจึงไม่อาจรับฟังได้ ทั้งสินค้าที่เหลืออยู่ของผู้ร้องยังคงสามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้เนื่องจากผู้ร้องและผู้ถูกร้องยังคงมีสัญญาระหว่างกัน และผู้ร้องสามารถกลับมาซื้อใบชาเพื่อประกอบธุรกิจได้ แต่ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานของผู้ถูกร้อง

ดังนั้น เมื่อกรณีปรากฏว่า การกำหนดให้ผู้ร้องต้องซื้อใบชาเขียวและใบชาแดงหากประสงค์ ที่จะซื้อชาได้หวัน มีเหตุผลอันสามารถรับฟังได้ในทางธุรกิจ อีกทั้งยังไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะรับฟังได้ว่า ผู้ร้องได้รับความเสียหาย กรณีจึงไม่มีมูลเพียงพอที่จะรับฟังได้ว่าผู้ถูกร้องมีพฤติกรรมอันเป็นการให้ผู้ประกอบธุรกิจ รายอื่นซื้อสินค้าหรือบริการจากตนหรือจากผู้ประกอบธุรกิจอื่นรายหนึ่งทั้งหมดหรือบางส่วน หากผู้ประกอบธุรกิจ รายอื่นนั้นจะซื้อสินค้าหรือบริการชนิดที่ต้องการจากตน โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร อันเป็นการกำหนดเงื่อนไข ทางการค้าอันเป็นการจำกัดหรือขัดขวางการประกอบธุรกิจของผู้อื่นอย่างไม่เป็นธรรม ตามมาตรา ๕๗ (๓) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. ๒๕๖๐ ประกอบข้อ ๑๑ (๓) แห่งประกาศคณะกรรมการ การแข่งขันทางการค้า เรื่อง แนวทางพิจารณาการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นผลให้ เกิดความเสียหายแก่ผู้ประกอบธุรกิจรายอื่น ลงวันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๔ และ ข้อ ๕.๑.๑ แห่งประกาศ คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า เรื่อง แนวทางพิจารณาการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมในธุรกิจ แฟรนไชส์ ลงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๒ จึงยุติเรื่อง

๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๗